

Małgorzata Świtka

Wpływ zmiany skali ocen na zjawisko drugoroczności

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (18-19), 259-270

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wpływ zmiany skali ocen na zjawisko drugoroczności

Raport z przeprowadzonej analizy dokumentów szkolnych za lata szkolne 1887/88 - 1996/97 w wybranych szkołach na terenie Warszawy.

Profesor Czesław Kupisiewicz już w pierwszych wersach książki „*O zapobieganiu drugoroczności*” przedstawia szkodliwość tego zjawiska. W naszej pracy będziemy chcieli przedstawić z czego ono wynika w oparciu o literaturę przedmiotu, oraz o przeprowadzone w 1997r. badania w Szkole Podstawowej w Warszawie oraz Zespole Szkół Zawodowych w Warszawie, w skład którego wchodziły:

1. Technikum Mechaniczne na podbudowie szkoły podstawowej
2. Technikum Mechaniczne na podbudowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej
3. Zasadnicza Szkoła Zawodowa na podbudowie Szkoły podstawowej
4. Zasadnicza Szkoła Wielozawodowa na podbudowie Szkoły Podstawowej

O ile trzy pierwsze szkoły w tym Zespole były szkołami o kierunku mechanicznym, to szkoła wielozawodowa skupiała młodzież w dowolnie wybranym przez nich zawodzie /np. kucharz, stolarz, złotnik, itp./.

Nabór do Technikum odbywał się na podstawie zdanego egzaminu wstępnego. Do zasadniczej szkoły bez egzaminów /do zapełnienia wolnych miejsc/. Ponieważ warunkiem rozpoczęcia nauki w szkole zasadniczej było tylko przedstawienie świadectwa ukończenia szkoły podstawowej w bardzo wielu przypadkach trafiała tam młodzież, która już w szkole podstawowej „*przejawiała braki w wiadomościach i umiejętnościach oraz z negatywnym stosunkiem wobec tych wymagań*”¹.

Jan Konopnicki w I i III fazie niepowodzeń szkolnych umieścił oznaki niepowodzenia ukrytego gdzie „*pojawią się pierwsze braki w opanowaniu materiału, stopniowo stające się coraz większe i jednocześnie występują pierwsze oznaki niezadowolenia ze szkoły i negatywnego do niej stosunku*”².

---

¹ W. Okoń, Słownik Pedagogiczny, Warszawa 1981

² J. Konopnicki, Niepowodzenia w nauce szkolnej - przyczyny i środki zaradcze, Kwartalnik Pedagogiczny, 1957 nr 2.

W pierwszych dniach września 1997 r. zaobserwowano w klasach pierwszych w wyżej wymienionych szkołach w Zespole Szkół Zawodowych zjawisko, w którym najprawdopodobniej znamię niepowodzeń szkolnych w szkole podstawowej zostało przeniesione na pole szkoły średniej. Uczniowie pierwszych klas miast pałać zapałem do uczestniczenia w procesie kształcenia po wakacyjnej przerwie, okazywali obojętność w stosunku do szkoły, nauczycieli i poszczególnych przedmiotów. Towarzyszył temu wulgaryzm ze strony uczniów i próby chuligańskiego zachowania.

Potwierdzeniem wyżej postawionego problemu, że niewłaściwy stosunek uczniów od procesu kształcenia został przeniesiony za sprawą niepowodzeń szkolnych jakich doznali w szkole podstawowej niech będzie wynik przeprowadzonego sondażu.

We wszystkich klasach pierwszych tj. w trzech klasach Technikum, czterech klasach ZSZ o kierunku mechanicznym i czterech klasach wielozawodowych, postawiono uczniom dwa pytania w jakże skrajnych określeniach uczuć i emocji, a to w celu uzyskania jak najbardziej prawdziwych odpowiedzi:

1. Kogo /co/ kochasz?
2. Kogo /co/ nienawidzisz?

Sondaż przeprowadzono w formie pisemnej i całkowicie anonimowo w stosunku do danych badanych. Istniała możliwość udzielenia dowolnej liczby odpowiedzi na poszczególne pytania. Przed podaniem pytań nie odbywała się ani dyskusja ani nie padały sugestie w kierunku możliwych odpowiedzi. Sondażowi poddano 312 uczniów. Wyniki tych badań przedstawiały się następująco³:

Kocham kogo /co/? Rodzaj udzielonej odpowiedzi	Ilość odp.	%	Nienawidzę kogo /co/? Rodzaj udzielonej odpowiedzi	Ilość odp.	%
1. Rodziców	150	71,2	1. Szkoła, uczyć się	156	68,5
2. Kraj /Polska/	6	2,9	2. Przemocy, złych ludzi, kłamstwa	48	21,4
3. Szybka jazda samochodem	12	5,8	3. Ciężkiej pracy	6	2,5
4. Muzyka	6	2,9	4. Uzależnień /alkohol, narkotyki/	18	7,6
5. Swoboda, wolność	6	2,9			
6. Życie	30	14,3			
Razem	210	100		228	100

Przeprowadzone badania pozwoliły nam przypuszczać, że jeśli uczniowie w pierwszych dniach nowego roku szkolnego, w nowej szkole /szkoła średnia po szkole podstawowej/ w 68,5 % opowiadają się, iż najbardziej nienawidzą szkoły czy też uczyć się może świadczyć tylko o tym, że wszelkie negatywne doświadczenia jakie towarzyszyły uczniom w procesie kształcenia w szkole podstawowej zostały

³ Liczba osób badanych to 312 uczniów klas I. Liczba otrzymanych wyników nie sumuje się do ilości osób badanych, ponieważ każdy miał możliwość udzielenia więcej lub mniej niż 1 odpowiedź.

przeniesione na grunt szkoły średniej⁴. Natomiast w 71,2 % opowiedzieli się, że najbardziej kochają rodziców co pozwala nam sądzić, iż rodzice niezmiennie od wieków są wzorcem osobowościowym i stanowią główny filar życia emocjonalnego młodego 14 - 15 letniego człowieka.

Według Kupisiewicza „wczesne wykrycie w I fazie niepowodzenia w szkole jest drogą do sukcesu, na której może nie od razu radykalnie, ale jednak zmienić nastawienie ucznia, a przez to przy zastosowaniu odpowiednich metod, technik i środków osiągnąć zamierzone cele dydaktyczno - wychowawcze”. W III fazie niepowodzeń szkolnych „szkoła zauważa już braki i wystawia pierwsze oceny niedostateczne”⁵, niedostosowanie szkolne staje się jawne, wszyscy zdają sobie sprawę, że z danym uczniem nie jest najlepiej. Na tym etapie rozpoczynają się pierwsze próby walki z niepowodzeniem. W tym też czasie wielu uczniów jawnie manifestuje swój niechętny stosunek do procesu kształcenia, nauczycieli i szkoły jako instytucji, który przejawia się między innymi w tym, że na wszelkie sugestie i propozycje uczniowie ci mają gotową odpowiedź: „nie mogę”, „nie potrafię”, „nie dam rady”⁶. Taka postawa uczniów nieuchronnie prowadzi do strat szkolnych na, które składają się:

1. odpad - przerwanie nauki przed ukończeniem ostatniej klasy
2. odsiew - zabieg szkoły eliminujący ucznia z nauki
3. drugoroczność /niepromowanie/ - umożliwienie uczniowi kontynuowanie nauki z rocznym opóźnieniem w stosunku do tej klasy macierzystej
4. migracja międzyszkolna /przeływ, reorientacja/ - przejście do szkoły o niższym statusie formalnym, prostszym programie, niższym prestiżu itp. może to mieć związek z:
  - a. niepowodzeniami szkolnymi w toku nauki w klasie I z przerwami nauki /w chwili przerw - oceny niedostateczne są większością/
  - b. małą atrakcyjność szkoły
  - c. stopień aspiracji kształceniowych⁷.

Termin odpad z punktu widzenia uczniów jest powszechnie przyjęty, natomiast z punktu widzenia funkcjonowania szkolnictwa można mówić o stratach szkolnych.

Opóźnienia szkolne są ściśle powiązane z niższymi efektami w nauce szczególnie w szkole podstawowej, co powoduje wybieranie szybszych do pokonania dróg nauki ponadpodstawowej.

---

⁴ Powyższe wyniki badań zostały przekazane pedagogowi szkolnemu, który wraz z gronem pedagogicznym podjął działania interwencyjne w klasach pierwszych, zmierzające do zmiany postaw uczniów względem szkoły i procesu kształcenia.

⁵ J. Konopnicki, Niepowodzenia w nauce szkolnej - przyczyny i środki zaradcze, Kwartalnik Pedagogiczny, 1957 nr 2.

⁶ ibidem.

⁷ Z. Kwieciński, Odpad w pierwszym roku nauki w szkołach ponadpodstawowych, Kwartalnik Pedagogiczny 1976, nr 1.

Przeciętnie niższa aspiracja do dalszego kształcenia kryje w sobie słabszą motywację do uczenia się w szkole. Splot uwarunkowań biopsychospołecznych, niższy poziom dotychczasowych i aktualnych osiągnięć w szkole, niższy zasób umysłowy, niższy poziom umysłowy, niższe aspiracje i słabsze motywacje do uczenia się, wszystko to stanowi w sumie silną determinantę przeżywania szkoły.

Nie małe znaczenie odgrywa tu także wykształcenie rodziców, które niejednokrotnie jest ważnym elementem motywującym uczniów do nauki. Jak wynika z przeprowadzonego przez nas sondażu 71,2 % badanych uczniów za wartość nadrzędną w swym życiu uznali rodziców. Więc i wykształcenie rodziców nie pozostaje tu bez znaczenia. Niskie wykształcenie rodziców działa jako determinanta indywidualnych niepowodzeń i znacznych strat szkolnych.

Jak podaje Kwieciński ojcowie odpadowiczów czy drugorocznych w 77,5% mają wykształcenie co najwyżej podstawowe z przyuczeniem bezszkolnym do zawodu, w tym 23,4% ojców ma niepełne wykształcenie podstawowe. Przeciętna liczba klas szkolnych zakończonych przez ojców wynosi 7,4%, matki 7,0%.

Uczniowie z niektórych warstw społecznych o wysokich aspiracjach kształceniowych lecz o niskich możliwościach intelektualnych bywają nieprzystosowani do rodzaju szkoły, w której się znaleźli i z tego powodu bywa, że opuszczają ją. Można jednak przypuszczać czy mieć nadzieję, że ta część młodzieży będzie szukała drogi powrotu do szkoły lub do pozaszkolnego zdobycia kwalifikacji, w przeciwieństwie do tej części młodzieży, których rodzice mają wykształcenie niepełne podstawowe, podstawowe, czy niepełne zawodowe.

Na podstawie przeprowadzonych badań przez Z. Kwiecińskiego możemy stwierdzić, iż wykształcenie matek jest lepszym predyktorem odpadu ich dzieci niż wykształcenie ojców⁸.

Reasumując ogromny wpływ na to jaki będzie stosunek ucznia do procesu kształcenia w znacznym stopniu zależy od wykształcenia rodziców, a więc i motywacji jakimi dysponują rodzice młodego człowieka.

Innym powodem niskiej motywacji uczniów do procesu kształcenia, obok niskiej motywacji ze strony rodziców, może być nieobowiązkowy proces kształcenia w szkołach ponadpodstawowych. Administracyjny brak obowiązku szkolnego wobec uczniów w szkołach średnich, może być także znaczącym czynnikiem obniżającym motywację do uczenia się szczególnie przy pasywnej czy biernej postawie uczniów względem nauki. Zjawisko to może w znacznym stopniu powodować drugoroczność lub odsiew.

Kolejnym obserwowanym zjawiskiem, które miało w przeszłości i ma do dnia dzisiejszego, ogromny wpływ na drugoroczność czy odsiew to wagary. Wagary /łac. vagor - błąkam się/ jest zjawiskiem z dziedziny patologii życia szkolnego,

---

⁸ ibidem

polegającym na samowolnym opuszczaniu przez uczniów zajęć szkolnych i spędzania poza domem i szkołą czasu przeznaczonego na naukę, które są „sposobem” na oddalenie niepowodzeń szkolnych i jednocześnie przyczyną ich pogłębiania się.

Wagary wiążą się z próbą wprowadzenia w błąd nauczycieli i rodziców, stają się niekiedy przyczyną „podwójnego życia” dzieci i młodzieży, którzy wchodząc często w grupy nieformalne, gdzie spotykają młodzież wykojejoną społecznie, palącą papierosy, pijącą alkohol czy narkotyzującą się, stają się nieprzystosowanymi społecznie.

Wagarom można jednak zapobiegać dzięki stwarzaniu dobrej atmosfery przyciągającej młodzież, przez indywidualne pozytywne oddziaływania na uczniów trudnych, przez pomoc ze strony organizacji młodzieżowych i samorządu klasowego czy szkolnego oraz przez systematyczną współpracę nauczycieli i rodziców w mikro i makro środowisku ucznia⁹.

Aktem wyjścia naprzeciw niepowodzeniom szkolnym ucznia, Ministerstwo Edukacji Narodowej 24 września 1992 roku wydało zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie wprowadzenia nowych zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w szkołach publicznych dla dzieci i młodzieży¹⁰.

Zarządzenie mówi o tym, iż ocenianie wiedzy i umiejętności ucznia ma na celu:

1. bieżące i systematyczne obserwowanie postępów w nauce,
2. pobudzanie rozwoju umysłowego ucznia, jego uzdolnień i zainteresowań,
3. uświadomienie uczniowi stopnia opanowania wiadomości i umiejętności przewidzianych programem nauczania oraz ewentualnych braków w tym zakresie,
4. wdrażanie ucznia do systematycznej pracy, samokontroli i samooceny,
5. ukierunkowanie samodzielnej pracy ucznia,
6. korygowanie organizacji i metod pracy dydaktyczno - wychowawczej nauczyciela,
7. okresowe(roczne) podsumowanie wiadomości i umiejętności oraz określanie na tej podstawie stopnia opanowania przez ucznia materiału programowego przewidzianego na dany okres (rok szkolny).

Do chwili wprowadzenia zarządzenia, o którym mowa, poziom opanowania wiedzy i umiejętności określonych programem nauczania przedmiotu był oceniany w stopniach szkolnych według skali:

Stopień	Skrót literowy	Oznaczenie cyfrowe
bardzo dobry	bdb.	5
dobry	db.	4
dostateczny	dst.	3
niedostateczny	ndst.	2

⁹ O ogromnym pozytywnym wpływie rodziców i nauczycieli na dziecko uczestniczące w procesie kształcenia pisał już w starożytności Plutarch z Cheronai, eklektyczny filozof, pedagog. Pedagoga tego możemy uważać za prekursora wychowania równoległego.

¹⁰ Podstawa prawna art. 22 ust.2 pkt 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. O systemie oświaty /Dz. U. Nr. 95, poz. 425 i z 1922 r. Nr 26, poz. 113 oraz Nr 54, poz. 254/. Zarządzenie nie dotyczy szkół artystycznych oraz szkół specjalnych dla dzieci upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym.

Zarządzenie, o którym mowa weszło w życie z dniem 1 października 1992 r.

Przedstawiona powyżej skala ocen miała zastosowanie do oceny ucznia za efekty jego pracy w procesie kształcenia objętym programem nauczania przedmiotowego. W tej skali ocen nauczyciel nie posiadał narzędzi w postaci ocen w przypadku gdy uczeń wykroczył poza ramy programowe w nauczaniu danego przedmiotu jak również w przypadku gdy uczeń miał braki w opanowaniu minimum programowego, ale braki te nie przekreślają możliwości uzyskania przez ucznia podstawowej wiedzy z danego przedmiotu w ciągu dalszej nauki.

Wprowadzone w życie 1 października 1992 r. zarządzenie uzupełniło brakujące narzędzia oceniania wprowadzając nową skalę ocen, ustalając ogólne kryteria stopni:

Stopień	Skrót literowy	Oznaczenie cyfrowe
celujący	cel.	6
bardzo dobry	bdb.	5
dobry	db.	4
dostateczny	dst.	3
mierny	mrn.	2
niedostateczny	ndst.	1

Stopień celujący otrzymuje uczeń, który:

- a) posiadał wiedzę i umiejętności znacznie wykraczające poza program nauczania przedmiotu w danej klasie, samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia, oraz
  - b) biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych z programu nauczania danej klasy, proponuje rozwiązania nietypowe, rozwiązuje także zadania wykraczające poza program nauczania tej klasy,
- lub
- c) osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych i innych, kwalifikując się do finałów na szczeblu wojewódzkim (regionalnym) albo krajowym lub posiada inne porównywalne osiągnięcia.

Stopień bardzo dobry otrzymuje uczeń, który:

- a) opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określony programem nauczania przedmiotu w danej klasie,
- oraz
- b) sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne objęte programem nauczania, potrafi zastosować posiadaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach.

Stopień dobry otrzymuje uczeń, który:

- a) nie opanował w pełni wiadomości określonych programem nauczania w danej

klasie, ale opanował ją na poziomie przekraczającym wymagania zawarte w minimum programowym

oraz

- b) poprawnie stosuje wiadomości, rozwiązuje (wykonuje) samodzielnie typowe zadania teoretyczne lub praktyczne

Stopień dostateczny otrzymuje uczeń, który:

- a) opanował wiadomości i umiejętności określone programem nauczania w danej klasie na poziomie nie przekraczającym wymagań zawartych w minimum programowym

oraz

- b) rozwiązuje (wykonuje) typowe zadania teoretyczne lub praktyczne o średnim stopniu trudności

Stopień mierny otrzymuje uczeń, który:

- a) ma braki w opanowaniu minimum programowego, ale braki te nie przekreślają możliwości uzyskania przez ucznia podstawowej wiedzy z danego przedmiotu w ciągu dalszej nauki

oraz

- b) rozwiązuje (wykonuje) zadania teoretyczne i praktyczne, o niewielkim stopniu trudności

Stopień niedostateczny otrzymuje uczeń, który:

- a) nie opanował wiadomości i umiejętności określonych minimum programowym przedmiotu nauczania w danej klasie, a braki w wiadomościach i umiejętnościach uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy z tego przedmiotu

oraz

- b) nie jest w stanie rozwiązać (wykonać) zadań o niewielkim (elementarnym) stopniu trudności.

W szkołach podstawowych omawiane zarządzenie wprowadzające nową skalę ocen, mówi ponadto o tym, iż nauczyciel szkoły podstawowej powinien - na pisemny wniosek poradni psychologiczno - pedagogicznej - obniżyć wymagania w zakresie wiedzy i umiejętności z nauczanego przedmiotu w stosunku do ucznia, u którego stwierdzono deficyty rozwojowe uniemożliwiające sprostanie wymaganiom programowym.

Wprowadzenie nowej skali ocen zainspirowało autora artykułu do analizy dokumentów szkolnych, w wyżej przedstawionych szkołach, dotyczących niepowodzeń szkolnych uczniów, w postaci drugoroczności.

Analiza dokumentów miała na celu przedstawienie jaki wpływ wywarła zmiana

skali ocen na zjawisko drugoroczności. Przedstawione poniżej tabele są wynikami dokonanej analizy¹¹.

Niczym w Roczniku Statystycznym, wyraźnie widać, że wprowadzenie nowej skali ocen wyraźnie zmniejszyło zjawisko drugoroczności.

Nowa skala ocen pozwoliła nauczycielom bardziej wnikliwie rozpatrywać ucznia pod kątem jego zdolności, umiejętności i możliwości. W stosunku do ucznia zdolnego czy pilnego nowa skala ocen pozwoliła premiować go za wiadomości wykraczające poza materiał obowiązujący w programie danego przedmiotu w konkretnej klasie, oceną celującą - szóstką /6/. Natomiast w stosunku do ucznia słabego czy zagrożonego niepowodzeniem szkolnym nowa skala ocen pozwoliła nauczycielowi mającemu do dyspozycji dwie oceny zaliczane od słabych, tj. ocena dostateczna /3/ i mierna /2/, postawić uczniowi tę dopuszczającą, która jednak pozwalała uczniowi otrzymać promocję do klasy następnej. Jak pamiętamy wcześniejsza skala ocen, uczniowi, który otrzymał ocenę wówczas niedostateczną /2/ na koniec roku szkolnego nie dawała promocji do następnej klasy.

Analiza wyników w tabelach Nr 3 i 4 przedstawia nam, iż w Szkole Podstawowej w latach 1987/88 - 1991/92 w starej skali ocen drugoroczności uległo 2,0% uczniów, a w latach 1992/93 - 1996/97 /czyli od chwili wprowadzenia nowej skali ocen do przeprowadzenia przez nas badań/ w nowej skali ocen drugoroczności uległo 0,6% uczniów.

Analiza wyników w tabeli Nr 1 i 2 przedstawia, iż w badaniach przeprowadzonych w Szkole Średniej w latach 1987/88 - 1991/92 w starej skali ocen niepowodzeniu szkolnemu - drugoroczności uległo 14,3% uczniów, natomiast w latach 1992/93 - 1996/97 w nowej skali ocen drugoroczności uległo 7,6% uczniów

Badania przedstawione w tabelach, zostały przeprowadzone w oparciu o analizę dokumentów w kolejnych pięcioleciach funkcjonowania szkół. Pierwsze pięciolecie to lata 1987/88 - 1991/92, obejmowało analizę niepowodzeń szkolnych uczniów przy zastosowaniu przez nauczycieli starej skali ocen. Oceną najwyższą była wówczas ocena bardzo dobra /5/, najniższą ocena niedostateczna /2/. Najniższą oceną jaką mógł otrzymać uczeń aby być promowanym do następnej klasy była wówczas ocena dostateczna /3/.

Kolejne pięciolecie, lata 1992/93 - 1996/97, obejmowało analizę niepowodzeń szkolnych uczniów przy zastosowaniu przez nauczycieli wprowadzonej w październiku 1992 r. nowej skali ocen. Oceną najwyższą była /i do chwili obecnej jest/ ocena celująca /6/, najniższą ocena niedostateczna /1/. Najniższą oceną jaką mógł otrzymać uczeń aby być promowanym do następnej klasy była ocena mierna /2/.

Reasumując możemy stwierdzić, że zebrane wyniki unaocniają nam pozytywny aspekt wprowadzenia nowej skali ocen, ponieważ aż w 50% zmniejszyło się zjawie-

¹¹ Tabele 1-4 znajdują się na stronach 7 - 9 artykułu.

sko niepowodzenia szkolnego w postaci drugoroczności a to za sprawą wprowadzenia i stosowania przez nauczycieli nowej skali ocen.

Skoro zjawisko drugoroczności tak znacznie zmniejszyło się to i zapewne możemy sądzić, że uczniowie, którzy miast powtarzać klasę i potencjalnie wkraczać na drogę nieprzystosowania społecznego, kroczą właściwą drogą zmierzającą ku ukończeniu szkoły i zdobyciu zawodu, a dzięki temu będą mogli znaleźć pracę, czynnika niezbędnego w procesie usamodzielniania się ludzi młodych.

Bibliografia:

1. H. Spionek, Psychologiczna analiza trudności i niepowodzeń szkolnych, Warszawa 1970
2. H. Filipczuk, Zapobiegamy trudnościom i niepowodzeniom szkolnym, Warszawa 1975
3. J. Konopnicki, Niepowodzenia w nauce szkolnej. Przyczyny i środki zaradcze, Kwartalnik Pedagogiczny 1957, Nr. 2
4. Z. Kwieciński, Przyczyny niepowodzeń szkolnych, Kwartalnik Pedagogiczny 1959, Nr. 3
5. W. Okoń, Słownik Pedagogiczny, Warszawa 1981
6. J. Konopnicki, Powodzenia i niepowodzenia szkolne, Warszawa 1966
7. Cz. Kupisiewicz, Niepowodzenia dydaktyczne, Warszawa 1965
8. Zarządzenie nr. 29 Ministerstwa Edukacji Narodowej z dn. 24 września 1992 r. w sprawie zasad oceniania Dz. Urz. MEN Nr. 7 poz. 32
9. Z. Kwieciński, Odpad w pierwszym roku nauki w szkołach ponadpodstawowych, Kwartalnik Pedagogiczny 1976, nr 1.

Tabela Nr 1

Rok	Zasadnicza Szkoła Zawodowa na podbudowie Szkoły Podstawowej				Technikum Mechaniczne na podbudowie Szkoły Podstawowej				Technikum Mechaniczne na podbudowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej				Ilość uczniów w Zespole Szkół Zawodowych		
	Klasa	Ilość uczniów	Ilość uczniów niepromowanych		Klasa	Ilość uczniów	Ilość uczniów niepromowanych		Klasa	Ilość uczniów	Ilość uczniów niepromowanych		Ilość uczniów	Ilość uczniów niepromowanych	Ilość uczniów niepromowanych %
			Ilość	%			Ilość	%			Ilość	%			
1987/88	I	131	18	13,7	I	64	24	37,5	I	38	15	39,4			
	II	188	26	13,8	II	56	11	19,6	II	26	5	19,2			
	III	153	11	7,2	III	41	14	34,1	III	29	2	6,8			
	IV				IV	58	7	12,0							
	V				V	42	-	-							
Razem	I - III	472	55	11,6	I - V	261	56	21,4	I - III	93	22	23,6	826	133	16,1
1988/89	I	113	12	10,6	I	99	17	17,1	I	33	9	27,2			
	II	132	16	12,1	II	40	6	15,0	II	23	3	13,0			
	III	183	9	4,9	III	45	9	20,0	III	23	-	-			
	IV				IV	27	4	14,8							
	V				V	51	-	-							
Razem	I - III	428	37	8,6	I - V	262	36	13,7	I - III	79	12	15,1	769	85	11,0
1989/90	I	149	13	8,7	I	110	32	29,0	I	36	7	19,4			
	II	112	19	16,9	II	82	21	25,6	II	26	8	30,7			
	III	127	4	3,1	III	34	2	5,8	III	20	-	-			
	IV				IV	36	3	8,3							
	V				V	23	-	-							
Razem	I - III	388	36	9,2	I - V	285	58	20,3	I - III	82	15	18,2	755	109	14,4
1990/91	I	145	17	11,7	I	134	28	20,8	I	34	6	17,6			
	II	144	27	18,7	II	83	16	19,2	II	29	4	13,7			
	III	134	12	8,9	III	60	4	6,6	III	20	-	-			
	IV				IV	32	-	-							
	V				V	32	7	21,8							
Razem	I - III	423	56	13,1	I - V	341	55	16,1	I - III	83	10	12,0	847	121	14,2
1991/92	I	140	21	15,0	I	116	27	23,2	I	34	9	26,4			
	II	137	25	18,2	II	106	15	14,1	II	24	4	16,6			
	III	118	4	3,3	III	66	9	13,6	III	25	-	-			
	IV				IV	56	11	19,6							
	V				V	32	8	25,0							
Razem	I - III	395	50	12,6	I - V	376	70	18,6	I - III	83	13	15,6	854	133	15,5
1987/88- 1991/92 łącznie	I - III	2106	234	11,1	I - V	1525	275	18,0	I - III	420	72	17,1	4051	581	14,3

Tabela Nr 2

Rok	Zasadnicza Szkoła Zawodowa na podbudowie szkoły podstawowej				Technikum Mechaniczne na podbudowie szkoły podstawowej				Technikum Mechaniczne na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej				Ilość uczniów w Zespole Szkół Zawodowych		
	Klasa	Ilość uczniów	Ilość uczniów niepromowanych		Klasa	Ilość uczniów	Ilość uczniów niepromowanych		Klasa	Ilość uczniów	Ilość uczniów niepromowanych		Ilość uczniów	Ilość uczniów niepromowanych	Ilość uczniów niepromowanych %
			ilość	%			ilość	%			ilość	%			
1992/93	I	194	22	11,3	I	56	15	26,7	I	30	-	-			
	II	182	5	4,9	II	53	14	26,4	II	-	-	-			
	III	212	4	1,8	III	56	13	23,2	III	15	-	-			
					IV	41	-	-							
					V	30	-	-							
Razem	I - III	588	35	5,9	I - V	236	42	17,7	I - III	45	-	-	869	77	8,8
1993/94	I	268	32	11,9	I	90	12	13,3	I	-	-	-			
	II	144	2	1,3	II	40	5	12,5	II	30	1	3,3			
	III	196	-	-	III	50	11	22,0	III	-	-	-			
					IV	38	-	-							
					V	41	-	-							
Razem	I - III	608	34	5,5	I - V	259	28	10,8	I - III	30	1	3,3	897	63	7
1994/95	I	251	36	14,3	I	89	20	22,4	I	39	15	38,4			
	II	235	4	1,7	II	56	15	26,7	II	-	-	-			
	III	166	1	0,6	III	31	-	-	III	27	7	24,1			
					IV	45	1	2,2							
					V	36	-	-							
Razem	I - III	652	41	6,2	I - V	257	36	14	I - III	66	22	33,3	975	99	10,1
1995/96	I	234	21	8,9	I	87	13	14,9	I	33	9	27,2			
	II	224	7	3,1	II	79	11	13,9	II	26	1	3,8			
	III	173	3	1,7	III	41	3	7,3	III	20	-	-			
					IV	31	-	-							
					V	43	-	-							
Razem	I - III	631	31	4,9	I - V	281	27	9,6	I - III	79	10	12,6	991	68	6,8
1996/97	I	259	28	10,8	I	114	14	12,2	I	36	12	33,3			
	II	214	6	2,8	II	75	14	18,6	II	25	4	16			
	III	187	2	1,07	III	71	4	5,6	III	25	-	-			
					IV	43	-	-							
					V	32	-	-							
Razem	I - III	660	36	5,4	I - V	335	32	9,5	I - III	86	16	18,6	1081	84	7,7
1992/93-1996/97 łącznie	I - III	3139	177	5,6	I - V	1368	165	12	I - III	306	26	8,8	4813	368	7,6

Tabela Nr 3

Rok szkolny	Ilość uczniów	Ilość uczniów niepromowanych		Ilość uczniów promowanych	
		Ilość uczniów	%	Ilość uczniów	%
1987/88	505	19	3,7	486	96,2
1988/89	493	6	1,2	487	98,8
1989/90	476	13	2,7	463	97,2
1990/91	474	4	0,8	470	99,2
1991/92	427	3	0,7	424	99,3
Razem 1987/88 – 1991/92	2375	45	2,0	2330	98,1

Tabela Nr 4

Rok szkolny	Ilość uczniów	Ilość uczniów niepromowanych		Ilość uczniów promowanych	
		Ilość uczniów	%	Ilość uczniów	%
1992/93	427	3	0,7	398	99,3
1993/94	398	1	0,25	397	99,7
1994/95	381	3	0,75	378	99,2
1995/96	378	3	0,79	375	99,2
1996/97	382	2	0,5	380	99,5
Razem 1992/93 – 1996/97	1966	12	0,6	1954	99,4